

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินผล โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลในกระชัง จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ

1. เพื่อประเมินผลโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลในกระชังจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการ
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานโครงการ ส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลในกระชัง

เกษตรกรที่ใช้ในการศึกษานี้มีจำนวน 103 ราย โดยเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลในกระชังจังหวัดลำปาง ในปีงบประมาณ 2543 ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2542 ถึง เดือนกันยายน 2543

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ค่า Chi - square เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลาต่อกระชัง ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

1.1 เพศ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากเป็นเพศชาย ร้อยละ 79.61 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 20.39

1.2 อายุ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมาก ร้อยละ 33.01 มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี มีอายุเฉลี่ย 43.61 โดยเกษตรกรมีอายุน้อยสุด 30 ปี และมีอายุสูงสุด 75 ปี

1.3 สถานภาพในครอบครัว

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมากเป็นหัวหน้าครอบครัว และร้อยละ 37.86 เป็นสมาชิกในครอบครัว

1.4 การศึกษา

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วน มากมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น

1.5 สมาชิกครอบครัวเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วน มากมีสมาชิกระหว่าง 4 – 5 คน มีสมาชิกเฉลี่ย 4.56 คน โดยมีสมาชิกในครอบครัวต่ำสุด 2 คน และมีสมาชิกสูงสุด 10 คน

1.6 การประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกจากการเลี้ยงปลา

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากประกอบอาชีพการเกษตรนอกจากการเลี้ยงปลา

1.7 พื้นที่ถือครองของเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากมีพื้นที่ถือครอง อยู่ระหว่าง 1 – 5 ไร่ มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 5.99 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองต่ำสุด 0 ไร่ และมีพื้นที่ถือครองสูงสุด 30 ไร่

1.8 รายได้เฉลี่ยทั้งหมดของเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากมีรายได้ต่อครัวเรือน ส่วนมากมีรายได้ต่อครัวเรือน น้อยกว่า 30.10 บาทต่อปี มีรายได้เฉลี่ย 67,911.65 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยมีรายได้ต่ำสุด 10,000 บาท ต่อครัวเรือน ต่อปี และรายได้สูงสุด 360,000 บาท ต่อครัวเรือน ต่อปี

2. ผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลในกระชัง

2.1 แหล่งข้อมูลข่าวสาร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมาก ได้รับข้อมูลข่าวสารจาก เจ้าหน้าที่กรมประมง ร้อยละ 58.25 และได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.50

2.2 การศึกษาดูงาน

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมาก ร้อยละ 60.19 ไม่เคยศึกษาดูงาน ร้อยละ 39.81 เคยศึกษาดูงาน จำนวน 2 ครั้ง ต่อปี เมื่อหาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 ปรากฏว่า การศึกษาดูงานของเกษตรกรไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลาในกระชัง

2.3 การเข้ารับการฝึกอบรม

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมากร้อยละ 60.02 ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งร้อยละ 26.21 เคยเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 1 ครั้งต่อปี เมื่อหาความสัมพันธ์ด้วย ค่า χ^2 ปรากฏว่า การเข้ารับการฝึกของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลานิลในกระชัง

2.4 ประสบการณ์การเลี้ยงปลานิลในกระชังก่อนเข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมากร้อยละ 66.99 ไม่เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลานิลในกระชัง ร้อยละ 33.01 เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลานิลในกระชัง ร้อยละ 21.35 เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลานิลในกระชังมาก่อนแล้ว 3 เดือน เมื่อหาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2

ปรากฏว่า การมีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลานิลในกระชังมาก่อนของผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลานิลในกระชัง

2.5 ลักษณะของแหล่งน้ำ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 46.60 เลี้ยงปลานิลในกระชังในอ่างเก็บน้ำ และระดับความลึกของแหล่งน้ำอยู่ระหว่าง 2.01 - 4 เมตร คิดเป็นร้อยละ 64.08 เมื่อหาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 ปรากฏว่า ลักษณะของแหล่งน้ำและระดับความลึกของแหล่งน้ำ มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลานิลในกระชัง

2.6 แหล่งเงินทุนที่ใช้เลี้ยงปลานิล

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 61.17 ใช้แหล่งเงินทุนของตนเอง

2.7 จำนวนกระชังต่อเกษตรกร 1 ราย

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 33.98 เลี้ยงปลาในกระชังระหว่าง 1-3 กระชัง สูงสุดที่เลี้ยง 34 กระชัง ต่ำสุดเลี้ยง 1 กระชัง เฉลี่ยเลี้ยง 7 กระชัง

2.8 จำนวนรุ่นที่เลี้ยงในรอบปี

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 39.80 เลี้ยงปลาจำนวน 3 รุ่นต่อปี หรือใช้เวลาเลี้ยงปลาต่อรุ่นจำนวน 4 เดือน เมื่อหาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2

ปรากฏว่า จำนวนรุ่นที่เลี้ยงมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลานิลในกระชัง

2.9 ระยะเวลาที่เลี้ยง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 66.02 ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงปลานิลต่อรุ่น เป็นเวลา 4 เดือน

2.10 แหล่งพันธุ์ปลา

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 54.37 แหล่งพันธุ์ปลาที่เกษตรกรนำมาเลี้ยง จากบริษัทเอกชนประกันราคา

2.11 ลักษณะการเลี้ยงปลานิลในกระชังของเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 54.37 เลี้ยงปลานิลในกระชัง ลักษณะการเลี้ยงแบบประกันราคากับบริษัทเอกชน และร้อยละ 45.63 เลี้ยงแบบอิสระเมื่อหาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 ปรากฏว่า ลักษณะการเลี้ยงปลานิลในกระชังของเกษตรกรไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลานิลในกระชัง

2.12 ลักษณะโครงสร้างกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 60.20 สร้างโครงกระชังเป็นโครงไม้ไผ่ลั่น

2.13 ชนิดของอาหารที่ใช้เลี้ยงปลา

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 98.06 เลี้ยงปลานิลในกระชัง โดยใช้ อาหารสำเร็จรูป

2.14 การให้อาหารเสริมในการเลี้ยงปลานิลในกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 66.02 ไม่ให้อาหารเสริมในการเลี้ยงปลานิลในกระชัง และร้อยละ 33.98 ให้อาหารเสริมในการเลี้ยงปลานิลในกระชัง ซึ่งร้อยละ 20.39 ให้ผักบุง ร้อยละ 8.74 ให้วิตามินซี ร้อยละ 3.88 ให้รำ ร้อยละ 0.97 ให้ใบสา เมื่อหาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 ปรากฏว่า การให้อาหารเสริมในการเลี้ยงปลานิลในกระชังไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลานิลในกระชัง

2.15 จำนวนครั้งที่ให้อาหารปลานิลในกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 45.63 ให้อาหารวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 20.39 ให้อาหารวันละ 4 ครั้ง ร้อยละ 18.45 ให้อาหารปลาวันละ 3 ครั้ง และร้อยละ 15.53 ให้อาหารปลาวันละ 1 ครั้ง เมื่อหาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 ปรากฏว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรให้อาหารปลานิลในกระชัง ไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลานิลในกระชัง

2.16 ขนาดน้ำหนักปลาที่จำหน่าย

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 27.18 จำหน่ายปลาขนาด 0.60 – 0.69 กก. ต่อตัว น้ำหนักสูงสุด 1.20 กก. ต่อตัว น้ำหนักต่ำสุด 0.35 กก. ต่อตัว น้ำหนักเฉลี่ย 0.708 กก. ต่อตัว

2.17 ต้นทุนคงที่ในการซื้อปัจจัยการผลิตต่อกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 35.00 ใช้ต้นทุนคงที่ในการซื้อปัจจัยการผลิตต่อกระชัง ต่ำกว่า 1,000 บาท ต่อกระชัง ต้นทุนคงที่สูงสุด 5,555.00 บาท ต่อกระชัง ต้นทุนคงที่ต่ำสุด 828.33 บาท ต่อกระชัง ต้นทุนคงที่เฉลี่ย 1,504.4 บาท ต่อกระชัง

2.18 ต้นทุนผันแปรในการซื้อปัจจัยการผลิตต่อกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 57.3 ใช้ต้นทุนผันแปรในการซื้อปัจจัยการผลิตต่อกระชัง ระหว่าง 10,000 - 14,999 บาทต่อกระชัง ต้นทุนผันแปรสูงสุด 50,000 บาท ต่อกระชัง ต้นทุนผันแปรต่ำสุด 3,557 บาทต่อกระชัง ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 12,499.71 บาทต่อกระชัง

2.19 ต้นทุนทั้งหมดในการซื้อปัจจัยการผลิตต่อกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 53.4 ใช้ต้นทุนทั้งหมดในการซื้อปัจจัยการผลิตต่อกระชัง ระหว่าง 10,000 - 14,999 บาท ต้นทุนสูงสุด 55,556 บาท ต้นทุนต่ำสุด 4,385.33 บาท ต้นทุนเฉลี่ย 14,004.12 บาท

2.20 ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อกิโลกรัม

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 62.1 ใช้ต้นทุนในการผลิตปลาในกระชังทั้งหมด น้อยกว่า 34 บาท ต่อ กก. ต้นทุนสูงสุด 59.99 บาท ต่อ กก. ต้นทุนต่ำสุด 11.12 บาท ต่อ กก. ต้นทุนเฉลี่ย 31.81 บาท ต่อ กก.

2.21 จำนวนปลาที่ปล่อยต่อกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากร้อยละ 72.00 ปล่อยปลาลงเลี้ยงน้อยกว่า 1,000 ตัว ต่อกระชัง ปล่อยต่ำสุด 250 ตัว ต่อกระชัง จำนวนที่ปล่อยเฉลี่ย 772.27 ต่อกระชัง เมื่อหาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 ปรากฏว่า จำนวนปลาที่ปล่อยต่อกระชัง ไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลาในกระชัง

2.22 ราคาลูกปลา

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 89.00 ซื้อลูกปลาราคา 3 บาท และร้อยละ 11.00 ซื้อลูกปลาราคาร้อยละ 3.50 บาท

2.23 ผลผลิตปลาในกระชังต่อไร่

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 43.69 ได้ผลผลิตปลาในกระชังอยู่ระหว่าง 401 - 500 กิโลกรัม ต่อกระชัง ต่อไร่ ผลผลิตต่ำสุด 120 กิโลกรัม ต่อกระชัง ผลผลิตสูงสุด 1,400 กิโลกรัมต่อกระชัง ผลผลิตเฉลี่ย 454.42 กิโลกรัมต่อกระชัง

2.24 ราคาจำหน่ายปลาในกระชังต่อกิโลกรัม

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 64.08 จำหน่ายผลผลิตปลาในกระชังราคาต่อกิโลกรัมละ 45 บาท ราคาต่ำสุด 30 บาทต่อกิโลกรัม ราคาสูงสุด 50 บาทต่อกิโลกรัม ราคาเฉลี่ย 43.45 บาทต่อกิโลกรัม

2.25 ผลตอบแทนทั้งหมดจากการผลิตปลาในกระชังต่อ 1 กระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 41.7 ได้ผลตอบแทนจากการผลิตปลาในกระชัง ต่อไร่ต่อกระชังมากกว่า 20,000 บาท ผลตอบแทนสูงสุด 63,000 บาทต่อกระชัง ผลตอบแทนต่ำสุด 8,871 บาท ต่อกระชัง ผลตอบแทนเฉลี่ย 19,637.58 บาท ต่อกระชัง

2.26 กำไรสุทธิจากการผลิตปลานิลต่อกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 33.0 ได้กำไรสุทธิจากการผลิตปลานิลในกระชังต่อรุ่นต่อกระชัง มากกว่า 6,000 บาท กำไรต่ำสุด 243.33 บาท ต่อกระชัง กำไรสูงสุด 27,103.33 บาทต่อกระชัง กำไรเฉลี่ย 5,774.69 บาทต่อกระชัง

2.27 แนวโน้มการเลี้ยงและเพิ่มจำนวนกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 94.17 มีแนวโน้มที่จะเลี้ยงปลานิลในกระชังต่อไป และอีกร้อยละ 5.83 มีแนวโน้มที่จะเลิกเลี้ยงปลานิลในกระชัง และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 71.84 มีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนกระชัง และอีกร้อยละ 28.16 มีแนวโน้มที่จะไม่เพิ่มกระชัง

2.28 การได้รับการศึกษาดูงานจากเกษตรกรรายอื่น

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 89.32 มีเกษตรกรรายอื่นที่มีความสนใจในการเลี้ยงปลานิลในกระชังมาดูงาน และอีกร้อยละ 10.68 ไม่เคยมีเกษตรกรมาดูงานเลย

2.29 เป็นวิทยากรบรรยายของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลในกระชัง

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 50.49 ไม่เคยไปบรรยายการเลี้ยงปลานิลในกระชังให้เกษตรกรรายอื่นฟัง และอีกร้อยละ 49.51 เคยไปบรรยายการเลี้ยงปลานิลในกระชังให้เกษตรกรรายอื่นฟัง

3. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลในกระชัง จังหวัดลำปาง ในด้านการสนับสนุนที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับ 2.87 ซึ่งหมายความว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในด้านการสนับสนุนที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ในระดับที่เห็นด้วยมาก และในด้านผลตอบแทนที่ได้รับมีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับ 2.89 ซึ่งหมายความว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในด้านการผลตอบแทนที่ได้รับ ในระดับที่เห็นด้วยมาก

4. ผลการทดสอบสมมุติฐาน

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลในกระชัง ที่ได้รับการฝึกอบรม ใช้ระดับความลึกของแหล่งน้ำ 2 – 4 เมตร จำนวนรุ่นที่เลี้ยง 3 รุ่นต่อปี ลักษณะแหล่งน้ำ มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลาต่อกระชัง เป็นไปตามที่ได้ตั้งสมมุติฐานไว้

5. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเลี้ยงปลานิลในกระชัง จังหวัด ลำปาง มีปัญหาในด้านการเลี้ยงปลานิลในกระชังแบบประกันราคากับบริษัท เนื่องจากมีเงื่อนไ้ มาก ร้อยละ 37.86 ตลาดไม่แน่นอน ร้อยละ 29.12 และมีแหล่งพันธุ์ปลาน้อย ทำให้ลูกปลา มีราคาแพง จึงทำให้มีการผูกขาดในเรื่องราคาลูกปลา ประกอบกับอาหารปลา มีราคาแพง คิดเป็น ร้อยละ 21.36 ส่วนการเลี้ยงปลาในกระชังไม่มีปัญหา เรื่องน้ำเสีย แต่กลับมีผลต่อปริมาณสัตว์น้ำ ธรรมชาติ เพิ่มมากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะที่เกษตรกรเสนอแนะ ร้อยละ 37.87 แนะนำให้มีการ อนุบาลลูกพันธุ์ปลาบริเวณที่เลี้ยงปลา ร้อยละ 19.42 ควรมีการควบคุมจำนวนผู้เลี้ยงให้เหมาะสม และร้อยละ 17.48 กรมประมงควรจะเข้ามาควบคุมการดำเนินงานของบริษัทเอกชน

อภิปรายผล

1. ผลผลิตเฉลี่ยต่อกระชัง พบว่า ผลผลิตที่ได้ 454.42 กิโลกรัมต่อกระชัง เมื่อเทียบกับ เกณฑ์ที่ โครงการกำหนดไว้ คือผลผลิตตั้งแต่ 400 กิโลกรัมต่อกระชังขึ้นไป ถือว่าผ่านการประเมิน
2. ต้นทุนการผลิต พบว่า ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตอยู่ที่ 31.81 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าที่ โครงการกำหนดไว้คือ 34 บาทต่อกิโลกรัม ถือว่าผ่านการประเมิน
3. ราคาผลผลิต พบว่า ราคาที่จำหน่ายได้เฉลี่ย 43.45 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าที่โครงการ กำหนดไว้คือ 45 บาทต่อกิโลกรัม ถือว่าไม่ผ่านการประเมิน
4. การเพิ่มรายได้ พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการมีรายได้จากการเลี้ยง 5774.69 บาทต่อ กระชัง ซึ่งสูงกว่าที่โครงการกำหนด คือ 5,000 บาทต่อกระชัง ถือว่าผ่านการประเมิน
5. จำนวนปลาที่เลี้ยงต่อกระชัง พบว่า จำนวนปลาที่ปล่อยอยู่เฉลี่ย 772 ตัวต่อกระชัง ซึ่งค่า กว่า 1,000 ตัวต่อกระชัง ที่โครงการกำหนดไว้ให้ต่ำกว่า 1,000 ตัว ถือว่าผ่านการประเมิน
6. การศึกษาดูงาน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้ศึกษาดูงานและได้ศึกษาดูงาน โครงการส่งเสริม เลี้ยงปลานิลในกระชัง ไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลาต่อกระชัง(ผลผลิต ไม่แตกต่างกัน)
7. การเข้ารับบริการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรม จะมีผลต่อการเพิ่มผลผลิต มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม
8. ประสิทธิภาพเลี้ยงปลา ก่อนเข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรที่มีประสิทธิภาพและไม่มี ประสิทธิภาพไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิต(คือผลผลิต ไม่แตกต่างกัน)
9. ลักษณะแหล่งน้ำ พบว่า แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงปลา มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตต่อกระชังคือ แหล่งน้ำที่มีขนาดกว้างจะมีผลต่อการเพิ่มผลผลิต

- 10 ความลึกของแหล่งน้ำ พบว่า ความลึกของแหล่งน้ำที่เหมาะสมกับการเพิ่มผลผลิต คือ ความลึกระดับ 2 – 4 เมตร
- 11 จำนวนรุ่นที่เลี้ยง พบว่า การเลี้ยงปลาจำนวน 3 รุ่นต่อปี จะมีผลผลิตต่อกระชังสูงสุด
- 12 ลักษณะการเลี้ยง พบว่า เกษตรกรเลี้ยงแบบประกันราคาและเลี้ยงอิสระไม่มีความแตกต่างกันในด้านของการเพิ่มผลผลิต
13. การให้อาหารเสริม พบว่า การให้และไม่ให้อาหารเสริมประเภท ผักบุง วิตามินซี รำ และ ใบสา ไม่มีมีความแตกต่างกันของผลผลิตต่อกระชัง
14. จำนวนครั้งที่ให้อาหาร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ให้อาหาร 1 ครั้งต่อวัน 2 ครั้งต่อวัน 3 และ 4 ครั้งต่อวัน มีผลผลิตปลาต่อกระชังไม่แตกต่างกัน
15. จำนวนปลาที่ปล่อยต่อกระชัง พบว่า ไม่มีความแตกต่างของผลผลิตที่ได้
16. ความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ พบว่า เกษตรกรมีความพอใจในด้านการบริการจากเจ้าหน้าที่และโครงการ
17. ด้านผลตอบแทนที่ได้รับ เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเป็นที่น่าพอใจและจะเลี้ยงต่อไป

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลผลิตเฉลี่ยต่อกระชัง พบว่า ผลผลิตที่ได้ผ่านตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิต คือ การฝึกอบรม, ลักษณะแหล่งน้ำ, ความลึกของแหล่งน้ำ และ จำนวนรุ่นที่เลี้ยงต่อปี ดังนั้น การส่งเสริมในโอกาสต่อไปควรพิจารณาลักษณะดังกล่าวประกอบการส่งเสริมด้วย

1.2 ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม พบว่า ผ่านตามวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ ต้นทุนต่ำกว่าที่โครงการกำหนดไว้ ดังนั้น การส่งเสริมในโอกาสต่อไปควรที่จะพิจารณาปรับลดต้นทุนให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจและตลาดปลาเพื่อจะได้ประหยัดงบประมาณของทางราชการและลดการสูญเสียของงบประมาณ

1.3 ราคาผลผลิตต่อกิโลกรัม พบว่า ไม่ผ่านวัตถุประสงค์คือราคารายจำหน่ายต่ำกว่า 45 บาทต่อกิโลกรัม ที่โครงการกำหนด ดังนั้น การกำหนดราคาควรพิจารณาถึงภาวะการเงินและราคากลางของตลาดท้องถิ่นด้วย

1.4 การเพิ่มรายได้ พบว่า ผ่านตามวัตถุประสงค์ คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้จากการเลี้ยงปลานิลในกระชังละ 5,774.69 บาท ดังนั้นควรที่จะมีการสนับสนุนให้มีการเลี้ยงปลานิลตามโครงการนี้ต่อไป

1.5 จำนวนปลาที่เลี้ยงต่อกระชัง พบว่า ผ่านตามวัตถุประสงค์ คือ เกษตรกรปล่อยปลาลงเลี้ยงตามที่โครงการกำหนดไว้ ซึ่งเกษตรกรปล่อยเลี้ยงกระชังละ 772 ตัว

1.6 การศึกษาดูงาน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้ศึกษาดูงานและได้ศึกษาดูงาน ไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตปลาต่อกระชัง ดังนั้น ในการจัดให้มีการศึกษาดูงานครั้งต่อไปควรเพิ่มเนื้อหาและเทคนิคต่าง ๆ ตอนศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรมดังกล่าวด้วย

1.7 การเข้ารับการศึกษาอบรม พบว่า เกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรมจะได้ผลผลิตปลาต่อกระชังมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ดังนั้น ควรจะเพิ่มกิจกรรมการฝึกอบรมเข้าไปในระหว่างที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อจะได้มีความรู้ทางวิชาการไปปรับใช้ตอนปฏิบัติ

1.8 ประสิทธิภาพเลี้ยงปลาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า เกษตรกรทั้งมีประสิทธิภาพและไม่มีความมีประสิทธิภาพ ผลผลิตไม่แตกต่างกัน ดังนั้น การส่งเสริมในคราวต่อไปควรคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวด้วย

1.9 ลักษณะแหล่งน้ำ พบว่า แหล่งน้ำมีผลต่อผลผลิตปลาต่อกระชัง ดังนั้นการส่งเสริมในคราวต่อไปควรมีการคัดเลือกแหล่งน้ำที่มีความเหมาะสมต่อการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวด้วย

1.10 ความลึกของแหล่งน้ำ พบว่า ความลึกที่เหมาะสมคือ 2-4 เมตร ดังนั้นการส่งเสริมในคราวต่อไปควรคำนึงถึงลักษณะดังกล่าว แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงปลาในกระชัง ควรที่จะมีขนาดกว้าง ซึ่งควรมีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 50 ไร่

1.11 จำนวนรุ่นที่เลี้ยง พบว่า จำนวนรุ่นที่เลี้ยงต่อปีที่เหมาะสม และให้ผลผลิตมากคือ 3 รุ่นต่อปี (รุ่นละ 4 เดือน) ดังนั้นการส่งเสริมควรจะคำนึงถึงระยะเวลาที่เลี้ยงปลาแต่ละรุ่นด้วย เพราะระยะเวลาเลี้ยงจะมีผลต่อระบบการตลาด เนื่องจากการเลี้ยงปลาโดยใช้เวลาเลี้ยงรุ่นละ 4 เดือน จะทำให้ปลาที่เลี้ยงมีขนาดใหญ่ ซึ่งตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

1.12 ลักษณะการเลี้ยง พบว่า การเลี้ยงปลาที่ประกันราคากับบริษัท และไม่ประกันราคากับบริษัท ให้ผลผลิตที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ในการส่งเสริมควรที่จะเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจและความต้องการของตลาดด้วย

1.13 การให้อาหารเสริม พบว่า การให้ และไม่ให้อาหารเสริมแก่ปลาที่เลี้ยง ให้ผลผลิตที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ควรจะคำนึงถึงลักษณะดังกล่าวด้วยเพื่อเป็นการประหยัดต้นทุนการผลิต ซึ่งจะต่อเนื่องกันกับราคาปลาจำหน่ายในท้องตลาด กิโลกรัมละ 43.45 บาท

1.14 จำนวนครั้งที่ให้อาหาร พบว่า ให้ผลผลิตที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ควรจะศึกษาลักษณะการกินอาหารของปลาว่ากี่ครั้งต่อวันที่ปลากินอาหารแล้วพอดีไม่เหลือซึ่งจะไปมีผลต่อสภาพแวดล้อมรอบๆ กระชัง

1.15 จำนวนปลาที่ปล่อยต่อกระชัง พบว่า ปลาที่ปล่อยต่อกระชัง ตั้งแต่ 250-1,000 ตัวในแต่ละกระชัง ให้ผลผลิตที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ควรจะพิจารณาลักษณะดังกล่าวด้วยในการส่งเสริมในอนาคตต่อไป

1.16 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ พบว่า เกษตรกรมีความพอใจในกิจกรรมของโครงการ และการได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ ดังนั้น ควรจะเพิ่มความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ประมงให้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาในลักษณะดังกล่าวเพื่อนำมาปรับปรุงโครงการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

1.17.ความคิดเห็นของเกษตรกรในด้านผลตอบแทนที่ได้รับ พบว่า เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเป็นที่น่าพอใจ ดังนั้น ควรจะให้การสนับสนุนเกษตรกรเลี้ยงปลานิลในกระชังต่อไป โดยใช้กิจกรรมที่มีผลต่อผลผลิตเข้าไปกระบวนการผลิต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินผล โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลในกระชังจังหวัดลำปาง เท่านั้น ควรมีการขยายพื้นที่ที่จะศึกษาออกไปในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีโครงการ เช่น จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย เพื่อนำผลงานวิจัยที่ได้มาทำการเปรียบเทียบผลผลิตของแต่ละแห่งเพื่อนำมาปรับปรุงโครงการให้เกิดประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต